

Οικογενειακό περιβάλλον και Γλωσσική ανάπτυξη του παιδιού

Μαρία Στεφάνου, Β. Διευθύντρια, Φιλολόγος,

Λειτουργός Αναλυτικών Προγραμμάτων, Νέα Ελληνική Γλώσσα, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο

Αγαπητοί φίλοι, σας χαιρετώ. Χαίρομαι που βρίσκομαι ανάμεσα σε τόσους γονείς, είμαι κι εγώ μητέρα τεσσάρων παιδιών κι είναι πάντα από τα προσφιλή θέματα των γονιών να μιλούν για τα παιδιά και να μοιράζονται προβλήματα και απόψεις για τη βελτίωσή τους. Εδώ βέβαια βρίσκομαι ως εκπαιδευτικός και θα χαρώ να μοιραστώ μαζί σας κάποιες σκέψεις και διαπιστώσεις και να θυμίσω κάποιες καλές πρακτικές για να βοηθήσουμε τα παιδιά μας στη μελέτη του μαθήματος της Νέας Ελληνικής Γλώσσας, που ίσως να ξεχνούμε στην κουραστική και τόσο φορτωμένη καθημερινότητά μας. Συνταξιδιώτες με τα παιδιά μας στο ταξίδι της ζωής γι' αρκετά χρόνια, συνταξιδιώτες και στο ταξίδι της μόρφωσης. Απόψε θα μιλήσουμε για τη μητρική μας γλώσσα την Ελληνική, και πώς μπορούμε ως γονείς να βοηθήσουμε τα παιδιά μας να την μάθουν καλύτερα, να την αγαπούν, να τη χρησιμοποιούν σωστά, να κατανοήσουν τη δύναμη που έχουν οι λέξεις. Έχουν γραφτεί πολλά για τη μητρική γλώσσα, και τη σημασία της για το άτομο και το λαό που τη μιλά. Είναι η γλώσσα που γράφεται μέσα στο παιδί όταν βρίσκεται ακόμα μέσα στη μήτρα της μητέρας του, είναι η γλώσσα που αναγνωρίζει πριν ακόμα μιλήσει, είναι η γλώσσα μέσα από την οποία θα εισπράξει όλη την αγάπη της οικογένειάς του. Ας θυμηθούμε πόση χαρά κάναμε όλοι όταν το μωρό μας ψέλλιζε τις πρώτες του λέξεις. Και πριν ακόμα, όταν έβγαζε τους πρώτους ήχους κι εμείς προσπαθούσαμε να τους ερμηνεύσουμε σε λέξεις, σε μπαμπά και μαμά. Η μαγεία της πρώτης επικοινωνίας. Με κάθε λέξη που μαθαίνει το παιδί ανακαλύπτει κι ένα κομμάτι του κόσμου. Πίσω από κάθε λέξη ανακαλύπτει, υποσυνείδητα, τη φιλοσοφία της ζωής μας, το ύφος και το ήθος του πολιτισμού μας, τις ιδέες μας τους φόβους και τις ανησυχίες μας. Θα χαρεί, θα λυπηθεί, θα ρωτήσει, θα απορήσει, θα θαυμάσει, θα θυμώσει, θα αγαπήσει, μέσα από τις λέξεις που έμαθε. Κι αυτές τις ίδιες λέξεις θα διδάξει αργότερα ο ίδιος στα δικά του παιδιά. Τη μητρική του Γλώσσα. Όλοι χαιρόμαστε ν' ακούμε τα παιδιά μας να μιλούν και να διαβάζουν ωραία, να γράφουν οργανωμένα και με σαφήνεια, να μπορούν να εκφράζουν τη σκέψη τους απλά και κατανοητά, να επιχειρηματολογούν με πειθώ, να γνωρίζουν σε βάθος τη γλώσσα μας, να την σέβονται και να την προστατεύουν, γιατί με αυτήν αποκαλύπτουμε τους κόσμους μας ο ένας στον άλλο, καταλαβαίνομαστε, επικοινωνούμε. Πώς είναι όμως ακριβώς τα πράγματα σήμερα με τη γλώσσα μας; Αυτή τη γλώσσα που προκάλεσε και προκαλεί τον παγκόσμιο θαυμασμό με τη δομή, τον πλούτο την ευελιξία, την ακρίβεια και τη σαφήνιά της.

Γλωσσική ανεπάρκεια – αιτίες - διαπιστώσεις

Θυμώμαι ότι ήμουν πολύ περήφανη για τα ωραία γράμματα της κόρης μου και την χωρίς λάθη ορθογραφία της. Γι' αυτό έπαθα πραγματικό σοκ όταν πήρα τα πρώτα μηνύματά της στο κινητό μου.-Δεν ξέρω πόσοι από σας θυμάστε τα πρώτα μηνύματα που πήρατε, εγώ δυσκολεύτηκα πολύ να το καταλάβω.

Dnrthlpt. Tnx.

Παρόμοια σημειώματα που έγραφαν μαθήτριες στην τάξη, στον ίδιο κώδικα greeklish με σόκαραν περισσότερο, αφού διαπίστωνα ότι αυτός ο γλωσσικός κώδικας δεν είναι μόνο για το κινητό και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, αλλά έχει γίνει ο καθημερινός τρόπος γραπτής επικοινωνίας των παιδιών μας.

Και για να μην είμαι άδικη με τα παιδιά, να επισημάνω ότι αυτός ο γραπτός κώδικας επικοινωνίας χρησιμοποιείται και από πολλούς ενήλικες, για λόγους που δεν είναι του παρόντος.

Πολλοί γονείς εκφράζουν το παράπονο ότι τα παιδιά τους λένε ότι διαβάζουν καθημερινά τα μαθήματά τους, όμως δεν αποδίδουν αρκετά στο σχολείο και έχουν χαμηλούς βαθμούς, διάβασαν αρκετά για το διαγώνισμα και τα ήξεραν, αλλά δεν έγραψαν, ή δεν κατάλαβαν τι ζητούσε η ερώτηση, ή ότι είναι πολύ δύσκολη η ιστορία και δεν καταλαβαίνουν τι γράφει το βιβλίο, δεν... εν..., πολλά δεν... Τα α παιδιά μας δυσκολεύονται στην κατανόηση κειμένου, δυσκολεύονται πολύ στην κατανόηση γραπτού και προφορικού λόγου, έχουν πολύ φτωχό λεξιλόγιο που δεν τους επιτρέπει σαφή και ακριβή διατύπωση στο δικό τους γραπτό ή προφορικό λόγο, ο οποίος μάλιστα λόγος είναι αλλοιωμένος με ξένες, αγγλικές κυρίως εκφράσεις, κι ο γραπτός τους κώδικας σε αγγλικούς χαρακτήρες και χωρίς φωνήεντα. Νομίζω ότι είναι γενικά παραδεκτό ότι υπάρχει, τελικά, γλωσσικό πρόβλημα στην Κύπρο.

Αυτό, εξάλλου, αποδεικνύουν και οι αριθμοί στα αποτελέσματα των εξετάσεων των μαθητών κι αυτά είναι που έχουν ανησυχήσει και το ΥΠΠ και το Σύνδεσμο Φιλολόγων αλλά και κάθε ευαισθητοποιημένο άνθρωπο που γνωρίζει την αξία της μητρικής γλώσσας γενικά και ειδικότερα της Ελληνικής.

Πολύ χαμηλός μέσος όρος στις Παγκύπριες εξετάσεις. Για τη χρονική περίοδο 2010 – 2013 ο μέσος όρος επιτυχίας κυμαινόταν μεταξύ 8.88 και 10.07. Στο Πρόγραμμα PISA, η Κύπρος κατέλαβε την τρίτη χειρότερη θέση ανάμεσα στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και σύμφωνα με έρευνα του Κέντρου Εκπαιδευτικής Έρευνας και Αξιολόγησης, είναι ψηλό το ποσοστό των παιδιών με αυξημένο ρίσκο να μείνουν γλωσσικά αναλφάβητα. Για το 2012 – 2013 6,9% (562)-περίπου ένας στους δεκαπέντε- παρουσιάστηκε να έχει μεγάλη πιθανότητα, να μείνει γλωσσικά αναλφάβητο.

Είναι λογικό και αυτονόητο, να αναζητήσουμε τις αιτίες της γλωσσικής ανεπάρκειας ανάμεσα στους παράγοντες που διαμορφώνουν τη γλωσσική ικανότητα του παιδιού. Το εκπαιδευτικό μας σύστημα που έχει και την κύρια ευθύνη για τη συστηματική γλωσσική ανάπτυξη των παιδιών, δεν είναι άμοιρο ευθυνών, που κάποτε στην προσπάθεια εκσυγχρονισμού του, αντιγράφει μεθόδους και πρακτικές και υιοθετεί αλλαγές και προβαίνει σε πειραματισμούς που δεν εδράζονται σε μελέτες επί των πραγματικών συνθηκών και αναγκών της δικής μας Εκπαίδευσης, η απουσία επαρκών γλωσσικών ερεθισμάτων από την οικογένεια, η κυριαρχία της εικόνας μέσω της τηλεόρασης και των υπολογιστών, η λανθασμένη και κακή χρήση της τεχνολογίας, η εξορία του βιβλίου από τη ζωή μας, η υιοθέτηση των greeklish, θεωρούνται κάποιοι από τους λόγους που οδήγησαν στο σημερινό γλωσσικό έλλειμμα.

Σχολείο και Οικογένεια: Οι βασικοί υπεύθυνοι για τη Γλωσσική ανάπτυξη του παιδιού.

Οι παράγοντες, όμως, που θα δώσουν το στίγμα της επιτυχίας ή της αποτυχίας στη διαμόρφωση της γλωσσικής ικανότητας του παιδιού, παρόλο που εκτίθεται και σε άλλους παράγοντες που το επηρεάζουν γλωσσικά, είναι το Σχολείο και η Οικογένεια. Οι γονείς θα γίνουν οι πρώτοι φυσικοί δάσκαλοι του παιδιού, θα του διδάξουν τις πρώτες δεξιότητες, θα του εμφυσήσουν τις πρώτες στάσεις και αξίες, θα διαμορφώσουν τον πυρήνα της προσωπικότητάς του. Το σχολείο θα πάρει τη σκυτάλη και θα συνεχίσει, με συστηματικό πλέον και εξειδικευμένο τρόπο να διδάξει στο παιδί τη Γλώσσα. Τα δυο συστήματα συναντώνται στον κοινό

τους ρόλο. Τον παιδαγωγικό. Γι' αυτόν ακριβώς το λόγο βρισκόμαστε κι εμείς εκπαιδευτικοί και γονείς απόψε εδώ. Κι οφείλουμε να κάνουμε και τα δύο συστήματα την αυτοκριτική μας, να ορίσουμε τις περιοχές των ευθυνών και αρμοδιοτήτων μας και να συνεργαστούμε σωστά για να θεραπεύσουμε αυτό το γλωσσικό έλλειμμα, επειδή η γλωσσική και λεκτική ικανότητα του ανθρώπου είναι στην κορυφή της κλίμακας της πολλαπλής νοημοσύνης. Θεωρείται η γλωσσική επάρκεια, δηλαδή η ικανότητα του ανθρώπου να κατανοεί τη σημασία των λέξεων, να γνωρίζει μιας μεγάλης έκτασης λεξιλόγιο και να μπορεί να χρησιμοποιεί τις κατάλληλες λέξεις με ταχύτητα και ειρμό, η σημαντικότερη ένδειξη της γενικής ευφυΐας του ανθρώπου, ακόμα και πριν από τη μαθηματική – αριθμητική ικανότητα. Ο Πλάτωνας, μάλιστα, ταυτίζει εντελώς τη διάνοια με τη γλώσσα. «Γλώσσα και διάνοια ταυτόν».

Να επισημάνουμε επίσης ότι η γλώσσα διατρέχει όλα τα μαθήματα. Αυτή είναι το κύριο μέσο μετάδοσης γνώσεων. Αν ο μαθητής είναι γλωσσικά ανεπαρκής με φτωχό λεξιλόγιο, με μικρή ικανότητα γραπτής και προφορικής έκφρασης, θα αδυνατεί να προσλάβει τις πληροφορίες όλων των άλλων μαθημάτων, ή ακόμη κι αν κατακτήσει τη γνώση νοητικά, θα αδυνατεί να την εκφράσει, προφορικά ή γραπτά. Έρευνες έχουν αποδείξει ότι ένας μεγάλος αριθμός παιδιών δεν κατανοεί τι γίνεται μέσα στην τάξη επειδή ο γλωσσικός κώδικας με τον οποίο ήλθαν στο σχολείο είναι ανεπαρκής και για τον ίδιο λόγο δεν μπορεί επίσης να κατανοήσει τις πληροφορίες των σχολικών βιβλίων που είναι κι αυτά γραμμένα σε πιο απαιτητικό γλωσσικό κώδικα, κι όχι γιατί «δεν παίρνει τα γράμματα». «Αρχή σοφίας η των ονομάτων επίσκεψις». Κι αν δεν έχουν τα ονόματα των πραγμάτων στο μυαλό τους, το λεξιλόγιο, τη Γλώσσα, τα παιδιά μας θα ακολουθήσουν μια αποτυχημένη σχολική πορεία, που μόνο πίκρα και απογοητεύσεις θα τους προσφέρει.

A. Η οικογένεια στηρίζει γλωσσικά το παιδί α. από τη νηπιακή ηλικία, β. τη σχολική ζωή και γ. καλλιεργεί γλωσσική κουλτούρα

Απαιτείται, λοιπόν, η οικογένεια να τροφοδοτεί το παιδί με γλωσσικά ερεθίσματα σε όλη την προσχολική ηλικία, αλλά να είναι κοντά του συνέχεια και σε όλη τη σχολική του πορεία, να είναι κοντά στο σχολείο, στις εκδηλώσεις και στη σχολική ζωή του παιδιού του, υποστηρικτής, αρωγός και βοηθός στην κατ' οίκον μελέτη του, και να δημιουργήσει ένα οικογενειακό περιβάλλον που να δίνει ερεθίσματα και να καλλιεργεί πολύπλευρα γλωσσική κουλτούρα.

A1. Προσχολική ηλικία και γλωσσική αγωγή

Οι ειδικοί παιδαγωγοί και γλωσσολόγοι τονίζουν με έμφαση τη σημαντικότητα της νηπιακής ηλικίας του παιδιού για τη μελλοντική του γλωσσική ανάπτυξη. Τυχερά θεωρεί τα παιδιά παλαιότερων εποχών ο Χρίστος Τσολάκης, που ζούσαν σε μια ευρύτερη οικογένεια με πολυλογούδες γιαγιάδες και παραμυθάδες παππούδες, γλωσσικούς δασκάλους στο παιδαγωγείο του Τζακιού, που δημιουργούσαν με τα παραμύθια και τις ιστορίες τους ένα πολύ πλούσιο γλωσσικό περιβάλλον.

«Έχει μεγάλη σημασία το παιδί να μεγαλώνει / ανατρέφεται μέσα σε ευχάριστο / πλούσιο γλωσσικά οικογενειακό περιβάλλον, πράγμα που εξασφάλιζαν οι παλαιές πολυμελείς συνήθως οικογένειες με τη φλύαρη γιαγιά και τον παραμυθά παππού, οι οποίοι με εντελώς φυσικό τρόπο μπόλιαζαν τον νεοσσό με τον λαϊκό πολιτισμό της κοινότητας και του πρόσφεραν μέσα από τις ατέλειωτες αφηγήσεις τους (παραμύθια, μύθους, παραδόσεις κτλ.) τον γλωσσικό πλούτο της μητρικής γλώσσας, και όταν ακόμη αυτός ήταν ιδιοματικός. Λειτουργούσε, βλέπετε, ακόμη το «Παιδαγωγείο του τζακιού», το οποίο χάθηκε μέσα στις νέες μορφές του πολιτισμού μας. Απώλεια για τη γλώσσα και τον πολιτισμό».

Πολύ σημαντική, λοιπόν η νηπιακή ηλικία του παιδιού, επειδή το νήπιο μαθαίνει με πολύ πιο γοργούς ρυθμούς, το εύρος του λεξιλογίου του δείχνει πόσο η μητέρα ασχολείται μαζί του. Τα τέσσερα πρώτα χρόνια

της ζωής του είναι τα πιο κρίσιμα και κάπου εκεί ολοκληρώνει την γνώση των βασικών δομών της μητρικής του γλώσσας.

Αυτό που μπορούμε, λοιπόν, να κάνουμε σ' αυτή την κρίσιμη ηλικία του παιδιού είναι να του μιλούμε, να του διηγούμαστε παραμύθια και ιστορίες, να ανταποκρινόμαστε ακόμα και στους πρώτους άναρθρους ήχους του. Αυτή είναι η πρώτη του προσπάθεια για επικοινωνία και πρέπει να του απαντήσουμε ότι είμαστε εκεί. Να του μιλούμε από μωρό, έστω κι αν δεν καταλαβαίνει όλα όσα του λέμε. Οι ειδικοί λένε ότι τότε που ωριμάζει ο εγκέφαλος του παιδιού, τα γλωσσικά ερεθίσματα είναι ιδιαίτερα ευεργετικά για τη μετέπειτα γλωσσική του ανάπτυξη. Κλείνουμε λοιπόν την τηλεόραση και επικοινωνούμε ζωντανά με το μωρό μας. Το προκαλούμε να μιλά και το ακούμε με προσοχή, του διαβάζουμε μικρές ιστορίες και λογοτεχνικά βιβλία κατάλληλα διασκευασμένα γι' αυτή την ηλικία, και του δίνουμε εικονογραφημένες ιστοριούλες. Η συνταγή επιτυχίας δεν είναι τόσο στο επίπεδο μόρφωσης των γονιών σ' αυτή την ηλικία των παιδιών, αλλά στην ποσότητα και ποιότητα χρόνου που θα διαθέσουμε στο παιδί μας.

Τα παιδιά που από μικρά τους διάβαζαν οι γονείς τους ιστορίες, παραμύθια και άλλα λογοτεχνικά είδη, φαίνεται ότι όταν πήγαν στο Δημοτικό, διέθεταν πολύ πιο πλούσιο λεξιλόγιο, η αφηγηματική τους ικανότητα ήταν πολύ καλύτερη σε σύγκριση με τα παιδιά, τα οποία δεν είχαν ανάλογες εμπειρίες, είχαν γλωσσική ευχέρεια και ικανότητα να μαθαίνουν νέες λέξεις με μεγαλύτερη ευχέρεια, να εκφράζονται προφορικά και γραπτά πιο εύστοχα και άνετα.

A2. Σχολική ζωή και οικογένεια

Όσον αφορά τώρα τη σχολική ηλικία του παιδιού, τρεις είναι οι άξονες πάνω στους οποίους ο γονιός θα βασίσει τη βοήθειά του για τη γλωσσική ανάπτυξη του παιδιού του: Πρώτο θα φροντίσει να έχει στενή επαφή και συνεργασία με το σχολείο, Δεύτερο να βοηθά και να υποστηρίζει το παιδί στην κατ' οίκον εργασία του με το σωστό τρόπο και τρίτο να συνεχίσει να καλλιεργεί με πολλούς τρόπους την αγάπη του παιδιού για τη γλώσσα και την μόρφωση.

A2 I. Συνεργασία οικογένειας – σχολείου.

Μια πρώτη σύσταση που γίνεται στους γονείς είναι να βρίσκονται σε συνεχή επικοινωνία και συνεργασία με το σχολείο και τους εκπαιδευτικούς που διδάσκουν το παιδί τους. Έρευνες καταδεικνύουν ότι οι γονείς ζητούν και επιδιώκουν αυτή τη συνεργασία με το σχολείο, όπως επίσης αποδεικνύουν ότι όπου υλοποιείται αυτή η συνεργασία, τα αποτελέσματα των παιδιών στα μαθήματα βελτιώνονται αισθητά. Συγκεκριμένα σε έρευνα στην Αμερική αποδείχθηκε ότι όσο συχνότερα οι γονείς συζητούσαν με τα παιδιά τους για τις σχολικές τους δραστηριότητες ή εκδηλώσεις, για το τι συζητήθηκε μέσα στην τάξη, για τα μαθήματα και το πρόγραμμα του σχολείου, καθώς και το πόσο συχνά οι γονείς συμμετείχαν εθελοντικά σε εκδηλώσεις, τόσο υψηλότερα επίπεδα σχολικής επιτυχία σημείωναν τα παιδιά τους.

Διατηρούμε, λοιπόν συχνή επαφή με το σχολείο, γινόμαστε συνεργάτες, βοηθοί, υποστηρικτές, συνταξιδιώτες με τα παιδιά μας σε όλες τις εκδηλώσεις τους. Το κυριότερο, με την όλη συμπεριφορά μας, τις κρίσεις και τα σχόλιά μας ανεβάζουμε το σχολείο, την παιδεία, τη μόρφωση σε αξίες στα μάτια του παιδιού και αποφεύγουμε επικριτικά ή υποτιμητικά σχόλια και απαξιωτική συμπεριφορά για τυχόν λάθη ή παραλείψεις του σχολείου, που σίγουρα γίνονται.

A2 II. Βοήθεια και υποστήριξη της οικογένειας στην κατ' οίκον μελέτη του μαθητή.

Η βοήθεια που μπορούμε να δώσουμε στον προέφηβο ή έφηβο μαθητή μας στην κατ' οίκον μελέτη του, και για να κερδίσει έναν καλό βαθμό στο Γλωσσικό μάθημα, αλλά και για να ευαισθητοποιηθεί στη μητρική του γλώσσα;

Κατ' αρχήν κάνουμε τα αυτονόητα, αυτά που όλοι γνωρίζουμε και είναι η βάση μιας καλής σχολικής πορείας για όλα τα μαθήματα: Δημιουργούμε τις κατάλληλες συνθήκες μελέτης. Κατάλληλος χώρος Γραφείο – μικρή βιβλιοθήκη Η/Υ – Διαδίκτυο. Όταν το παιδί είναι στο Δημοτικό, βάζουμε τα σωστά πλαίσια μελέτης σε σταθερό χρόνο, μετά την ξεκούραση του παιδιού από το σχολείο, απομακρύνουμε τις αιτίες που μπορούν να προκαλέσουν διάσπαση της προσοχής του, όπως κινητό τηλέφωνο Η/Υ, τηλεόραση, μικρότερα αδέρφια κ.ά. Δημιουργούμε ευχάριστο μαθησιακό περιβάλλον, δίνουμε τα σωστά κίνητρα στο παιδί μας και το βοηθούμε να αποκτήσει δεξιότητες και στρατηγικές μελέτης που ταιριάζουν στο μαθησιακό του τύπο. Όσο πιο καλά εδραιώσουμε αυτές τις συνήθειες στο παιδί από νωρίς, τόσο περισσότερες πιθανότητες υπάρχουν να παραμείνουν και ως ελεύθερη επιλογή του παιδιού όταν πάει στο γυμνάσιο και λύκειο, τότε που η έννοια της πειθαρχίας αλλάζει περιεχόμενο και έχει να κάνει πιο πολύ με την εσωτερική θέληση και βούληση του παιδιού, τη συναισθηματική του ωριμότητα και τα δικά του προσωπικά εσωτερικά κίνητρα για μάθηση και όχι με την οποιαδήποτε εξωτερική επιβολή.

Το παιδί πρέπει σταδιακά να απεξαρτηθεί από τη γονεϊκή βοήθεια και να αναλάβει την ευθύνη της μελέτης του. –Εμείς οι γονείς κρατούμε την απαραίτητη απόσταση που δεν θα παραβιάσει την αυτονομία του παιδιού μας και δεν θα του δώσει το μήνυμα ότι είμαστε πρόθυμοι να γίνουμε το δεκανίκι του. Θυμόμαστε κάθε στιγμή ότι είμαστε μόνο οι γονείς. Ούτε καθηγητές ούτε μαθητές. ΔΕΝ ξαναδιδάσκουμε το μάθημα στο σπίτι, γιατί θα συγχύσουμε με τη διαφορετική μας προσέγγιση και τεχνική, που ίσως θυμόμαστε από τα δικά μας μαθητικά χρόνια και ΔΕΝ ενεργούμε ως μαθητές, θέλοντας να ανεβάζουμε το επίπεδο της εργασίας του παιδιού μας εκεί που μας ικανοποιεί εμάς, αλλά που δεν ανταποκρίνεται στις δικές του πραγματικές ικανότητες. Δεν ξαναγράφουμε την εργασία του, δεν του υπαγορεύουμε απαντήσεις, δεν διορθώνουμε εντελώς τις εργασίες του για να αφήσουμε τον καθηγητή να αποκτήσει την πραγματική εικόνα του παιδιού μας, των δυνατοτήτων και αδυναμιών του και να μπορέσει να το βοηθήσει ανάλογα. Δεν του αγοράζουμε σχολικά βοηθήματα γιατί εξαφανίζουμε κάθε πιθανότητα δημιουργικής και ουσιαστικής δουλειάς από τον μαθητή.

Δεν συγκρίνουμε ποτέ με επιδόσεις άλλων παιδιών ή αδελφιών. Δεν το φορτώνουμε με ενοχές (αν έχει χαμηλές επιδόσεις). Δεν πιέζουμε υπερβολικά το παιδί να πετύχει αυτό που νομίζουμε εμείς. Δεν το πιέζουμε να απαντά γρήγορα ή με τη δική μας διατύπωση. Δεν ενθαρρύνουμε την «παπαγαλία» από το βιβλίο. Δεν εκνευριζόμαστε όταν το παιδί δεν ανταποκρίνεται στο επίπεδο που θέλουμε εμείς. Δεν το κάνουμε να νιώθει υποδεέστερο και ότι μειονεκτεί. Δεν φορτώνουμε το παιδί με υπερβολικό αριθμό εξωσχολικών δραστηριοτήτων, που να μην του αφήνουν χρόνο και διάθεση για μελέτη.

Δηλώνουμε το «παρόν» μας και τη διαθεσιμότητά μας να βοηθήσουμε σε ό,τι χρειαστεί και στα μαθήματα. Δείχνουμε ενδιαφέρον για την ευτυχία του, δεν επικεντρώνουμε το ενδιαφέρον μας μόνο στους καλούς βαθμούς και δεν πιέζουμε για πρωτιά. Ακούμε το παιδί και όταν μιλά, αλλά αφουγκραζόμαστε και τη μη λεκτική συμπεριφορά του. Δίνουμε στο παιδί το ξεκάθαρο μήνυμα ότι η αγάπη μας δεν εξαρτάται από την επίδοσή του στο σχολείο. Το ενισχύουμε λεκτικά και έμπρακτα, τονίζοντας τις επιτυχίες του, και όχι τα λάθη και τις αδυναμίες του.

Ελέγχουμε διακριτικά αλλά σταθερά αν το παιδί ακολουθεί φυσιολογική εξέλιξη στη μαθησιακή του πορεία. Αν κατακτά τις βασικές γνώσεις, δεξιότητες, στάσεις, συμπεριφορές, δεξιότητες ανάγνωσης και γραφής (και αριθμητικής). Το βοηθούμε να αποκτήσει κάποιες προαναγνωστικές δεξιότητες στην προσχολική ηλικία. Ενημερωνόμαστε για τους διάφορους τρόπους ανάγνωσης που μπορούν να το βοηθήσουν να βελτιώσει την αναγνωστική του δεξιότητα. Ελέγχουμε ακόμα και κάποιους εξωγενείς παράγοντες που μπορούν να επηρεάζουν την φυσιολογική του εξέλιξη, π.χ. αν υπάρχει κάποια πάθηση στην όραση ή στην ακοή, που θα το εμποδίζει να κατακτήσει έγκαιρα αυτές τις δεξιότητες. Ελέγχουμε αν υπάρχει κάποια ιδιαίτερη αναγνωστική δυσκολία, π.χ. Δυσλεξία, οπότε θα καταφύγουμε στη βοήθεια των ειδικών. Αυτές οι εξετάσεις

πρέπει να γίνονται σε τακτά χρονικά διαστήματα, αφού όσο πιο νωρίς τα εντοπίσουμε, τόσο εύκολα θα τα αντιμετωπίσουμε και θα προλάβουμε δυσάρεστες εξελίξεις.

Το επόμενο μας μέλημα είναι να γνωρίσουμε το μαθησιακό προφίλ του παιδιού μας (δυνατότητες, ικανότητες, ιδιαίτερες κλίσεις και ταλέντα, αδυναμίες), ώστε να καλλιεργούμε τις πρώτες και να θεραπεύουμε τις δεύτερες. Πρέπει επίσης να ενημερωθούμε από τον εκπαιδευτικό που κάνει μάθημα στο παιδί μας σε αδρές γραμμές, βέβαια, για τον τρόπο διδασκαλίας του γλωσσικού μαθήματος στην τάξη, για το τι αναμένει ο καθηγητής από τους μαθητές σε κάθε επόμενο μάθημα και πώς να βοηθήσουμε στην κατ' οίκον μελέτη του συγκεκριμένου μαθήματος αποτελεσματικά.

Πρέπει να μάθουμε αν το παιδί μας είναι οπτικός ή ακουστικός τύπος, ώστε να μπορούμε να του εισηγηθούμε και τις πιο κατάλληλες στρατηγικές μελέτης και μάθησης. Π.χ. Αν το παιδί μας είναι οπτικός τύπος θα το βοηθήσουν η υπογράμμιση των κύριων σημείων, η δημιουργία πλαγιότιτλων, η κατασκευή οπτικών βοηθημάτων, όπως σχεδιαγράμματα και χάρτες, αν είναι ακουστικός τύπος θα τον βοηθήσει η μεγαλόφωνη ανάγνωση, και ό,τι το βοηθά να ακούει το μάθημα. Γενικά το βοηθά αν υπογραμμίζει τις άγνωστες λέξεις και να αναζητά βοήθεια στο Λεξικό, ή να αναζητά το νόημα στα συμφραζόμενα. Για πιο συγκεκριμένες ενέργειες και δεξιότητες μελέτης ζητούμε τη βοήθεια του εκπαιδευτικού του παιδιού μας.

Βοηθούμε το παιδί μας να οργανώνει τη σκέψη του πριν αρχίσει να διεκπεραιώνει μια εργασία. Π.χ. όταν θα κάνει μια γραπτή εργασία, καλό είναι να σκεφτεί τη δομή που θα έχει, ή να κάνει μόνος του το σχεδιάγραμμα μιας έκθεσης, αφού οργανώσει τα δεδομένα που θα αναπτύξει. Βοηθούμε το παιδί να κάνει πρόγραμμα μελέτης, οργανώνοντας σωστά το χρόνο, το χώρο και τη μελέτη του. Υποδεικνύουμε στο παιδί να μην αρχίζει τη μελέτη του από την απάντηση ερωτήσεων, αλλά να διαβάζει πρώτα τα κείμενα και τις σημειώσεις, να κατανοεί το θέμα και στη συνέχεια να απαντά. Μπορούμε να εξετάζουμε το παιδί μας, ως άσκηση παραγωγής λόγου. Διορθώνουμε τη γραπτή εργασία με πολλή φειδώ και σεβασμό στις επιδόσεις του παιδιού, χωρίς υποτιμητικά σχόλια. Υποδεικνύουμε στο παιδί να ελέγχει το ίδιο την εργασία του και να αυτοδιορθώνεται. Εφοδιάζουμε το παιδί με λεξικά και άλλα βιβλία αναφοράς και το παρακινούμε να τα χρησιμοποιεί. Του δίνουμε έγκυρες ιστοσελίδες για καλό εκπαιδευτικό υλικό.

Διαγώνισμα. Ένας μικρός πανικός στο σπίτι. Μπορούμε να τον αποφύγουμε αν μάθουμε στο παιδί να αντιμετωπίζει το διαγώνισμα σαν μια πρόκληση ελέγχου για όσα έμαθε και όχι σαν μια αγγαρεία που θα τον οδηγήσει σε αποτυχία. Για να το πετύχει αυτό πρέπει να αρχίσει να προετοιμάζεται έγκαιρα, και μια πολύ δημιουργική δραστηριότητα προετοιμασίας θα ήταν να προσπαθήσει να προβλέψει ποιες ερωτήσεις πιθανόν να μπουν στο διαγώνισμα να τις διατυπώσει γραπτά, και να τις απαντήσει.

A2 III. Καλλιέργεια γλωσσικής κουλτούρας στο σπίτι

Η μεγαλύτερη όμως βοήθεια που μπορεί ο κάθε γονιός να δώσει στο παιδί του στο ατέρμονο αυτό ταξίδι της κατάκτησης της μητρικής μας γλώσσας, στην οποία θα ζήσουμε και με την οποία θα εκφράσουμε τις πιο υπέροχες στιγμές της ζωής μας, τις πιο συγκινητικές, τις πιο δύσκολες ίσως, είναι η δημιουργία από πολύ νωρίς, Γλωσσικής Κουλτούρας. Να ευαισθητοποιήσουμε δηλ. τα παιδιά μας στη γνώση και σωστή χρήση της ελληνικής Γλώσσας στην καθημερινότητά του. Να πείσουμε το παιδί να εγκαταλείψει τα greeklish, που αποτελούν, για αρκετούς ειδικούς έναν από τους μεγαλύτερους κινδύνους που απειλούν την Ελληνική γλώσσα. Να το παρακινήσουμε να γνωρίσει καλύτερα τη μητρική του Γλώσσα, σε βάθος, να μάθει τη δομή και τους μηχανισμούς λειτουργίας της, για να μπορεί να την χρησιμοποιεί σωστά, και όχι εμπειρικά και

επιφανειακά, ως μια ξένη γλώσσα, να την αγαπήσει, να κατανοήσει τον πλούτο, την ευελιξία της, τη δύναμή της, να πληροφορηθεί για τη συμβολή της στον παγκόσμιο πολιτισμό.

Και επειδή διδάσκουμε περισσότερο με αυτό που είμαστε και λιγότερο με αυτά που λέμε, αν θέλουμε να ευαισθητοποιήσουμε τα παιδιά μας, πρέπει εμείς οι ίδιοι να είμαστε πρότυπο Γλώσσας και πρότυπο αγάπης για τη γλώσσα - Η γλώσσα να είναι αξία στη δική μας ζωή. Εμείς οι ίδιοι να μιλούμε σωστά Ελληνικά –και να αποφεύγουμε να νοθεύουμε το λόγο μας με ξένες λέξεις και εκφράσεις.

Να είμαστε πρότυπο φιλιαναγνωσίας. Διαβάζουμε και συζητούμε λογοτεχνικά ή άλλα βιβλία. Η φιλιαναγνωσία να είναι καθημερινό βίωμα και αξία. Επισκεπτόμαστε με το παιδί μας συχνά το βιβλιοπωλείο και τη δανειστική βιβλιοθήκη της περιοχής μας.

Μπορούμε ακόμη από πολύ νωρίς να δημιουργήσουμε μια μικρή βιβλιοθήκη στο σπίτι και να δημιουργήσουμε για το παιδί μας μια γωνιά διαβάσματος. Επιλέγουμε νεανικά ελκυστικά/εικονογραφημένα/ενδιαφέροντα βιβλία. Αν π.χ. το ενδιαφέρει πολύ η τεχνολογία, το βοηθούμε να εντοπίζει ηλεκτρονικά βιβλία και να τα διαβάζει στην οθόνη ή να τα ακούει. Ενθαρρύνουμε τα παιδιά να ανταλλάζουν βιβλία μεταξύ τους, με τους φίλους τους. Ανταμείβουμε τα παιδιά με βιβλία. Διαλέγουμε βιβλία που έχουν γίνει ταινίες και υποσχόμαστε να δουν την ταινία με την ολοκλήρωση της ανάγνωσης του βιβλίου!

Η ανάγνωση λογοτεχνικών βιβλίων είναι πραγματικά θαυματουργική συνταγή για την εκμάθηση της Γλώσσας. Με όχημα την όμορφη ελκυστική ιστορία, με τα συνεχή ακούσματα ενός αρμονικού λογοτεχνικού λόγου, το παιδί εσωτερικεύει και τη δομή της γλώσσας, τη γραμματική, το συντακτικό και πλούσιο λεξιλόγιο, χωρίς κόπο και άγχος.

Γενικά το περιβάλλον του σπιτιού μας να μιλά για την αγάπη της Λογοτεχνίας, της μητρικής μας Γλώσσας, της μόρφωσης και της καλλιέργειας γενικότερα.

Κι επειδή η Γλώσσα κατακτιέται με τη συμμετοχή σε αυθόρμητες ή οργανωμένες γλωσσικές δραστηριότητες, δημιουργούμε ευκαιρίες διάλογου γύρω από θέματα που ενδιαφέρουν το παιδί, όπως οι απογευματινές του δραστηριότητες, η σχολική του ζωή, οι εκδρομές και τα ταξίδια. Και αν πραγματικά μπορούμε και διαθέσουμε ουσιαστικό χρόνο επικοινωνίας με τα παιδιά μας, εκτός από τη γλωσσική ανάπτυξη, το κυριότερο είναι ότι θα γνωρίσουμε το παιδί μας, τον εσωτερικό του κόσμο, τα ταλέντα του, τις αδυναμίες του και θα ανιχνεύσουμε πιθανά προβλήματα που το απασχολούν.

Ανακεφαλαιώνοντας, επισημαίνω ξανά τη σπουδαιότητα που έχει ο χαρακτήρας του οικογενειακού περιβάλλοντος για τη γλωσσική ανάπτυξη του παιδιού, τόσο στην προσχολική όσο και στη σχολική του πορεία. Πόση σημασία έχει η στενή συνεργασία της οικογένειας με το σχολείο και τους εκπαιδευτικούς και η ζωντανή καθημερινή επικοινωνία στο σπίτι. Η γλώσσα θέλει πραγματική ζωή για να αναπτυχθεί. Και όπως εύστοχα το διατυπώνει ο Μπαμπινιώτης «προκειμένου για τη μητρική μας γλώσσα, από την ώρα που γεννιόμαστε μέχρι βαθέος γήρατος, διατελούμε μονίμως «μαθητές» της, η δε κατάκτησή της θα είναι πάντα «έργο ζωής».

Γι' αυτό ας χαμηλώσουμε λίγο την τηλεόραση... ας μιλήσουμε περισσότερο με τα παιδιά μας..., ας διαβάζουμε περισσότερο..., ας αφήσουμε ξανά τον παππού και τη γιαγιά να αφηγηθούν... Ας μιλήσουμε για Γλώσσα.